

Activerend arbeidsmarktbeleid

In vergelijking met de voorgaande jaren is het werkloosheidsniveau in Vlaanderen nog steeds erg laag. Een groot verschil is evenwel dat de dalende tendens van de laatste jaren aan het omslaan is, sinds een aantal maanden is er duidelijk sprake van een vertraging van de daling, en in oktober 2008 was er bij de mannen zelfs sprake van een toename van de werkloosheid.

Op zich weinig verbazend, de werkloosheid heeft altijd een duidelijk conjuncturele component gehad. Het is niet meer dan logisch dat het pessimistisch economisch klimaat van de laatste maanden vroeg of laat weerspiegeld wordt in de evolutie van de werkloosheid. Een verdere toename van de werkloosheid ligt dan ook in de lijn van de verwachtingen.

Men kan dan ook verwachten dat in de komende periode het activerend arbeidsmarktbeleid terug een meer prominente plaats zal krijgen, al kan daar onmiddellijk aan worden toegevoegd, "terug van nooit weggeweest". Wel is het zo dat de uitdagingen voor een (al dan niet activerend) arbeidsmarktbeleid verschillen al naargelang de stand van de arbeidsmarktconjunctuur.

In de afgelopen periode was een van de grote uitdagingen het bieden van een antwoord op bepaalde knelpunten in de vraag naar arbeid: voor heel wat beroepen was het erg moeilijk geworden om nog geschikte kandidaten te vinden. Tegenover deze schaarste stond dan weer een weliswaar sterk gereduceerde werkloosheid, die klaarblijkelijk stilaan was gereduceerd of tendeerde naar een harde kern van werklozen die zeer moeilijk te activeren is. Misschien botste het activerend arbeidsmarktbeleid hier wel op een van zijn limieten? Of moet men toch ook de activeringsbestemming voldoende durven verruimen (naast activering naar werk, ook sociale activering), omdat niet iedereen (on-

middelrijk) mee kan op de hedendaagse arbeidsmarkt?

De omslaande conjunctuur zal wellicht wel enig soelaas brengen voor het probleem van de knelpuntvacatures, maar men mag er niet van uitgaan dat het probleem helemaal zal verdwijnen: gezien de demografische evolutie zal het Vlaamse arbeidsaanbod de komende decennia krimpen, wat tot schaarste zal aanleiding blijven geven, ook in periodes met stijgende werkloosheid. Ook hier dus een blijvende uitdaging voor het actief arbeidsmarktbeleid, onder meer door er voor te zorgen dat de vraag naar bepaalde competenties ook met een geschikt aanbod kan worden beantwoord. Wellicht is meer nodig dan louter activering. Maar in zekere zin kan men sommige alternatieve maatregelen, zoals een pleidooi om de effectieve pensioenleeftijd op te trekken, ook beschouwen als activerende maatregelen, in zoverre het spiegelbeeld, een verlaging van de effectieve pensioenleeftijd via brugpensioen enzovoort veeleer een deactiverend beleid is.

We verwezen reeds naar een klaarblijkelijk hardnekkige kern in de werkloosheid. Daar tegenover staat, en dat was wel hoopgevend, dat er in de afgelopen jaren, meer dan in voorgaande periodes van dalende werkloosheid, werd vastgesteld dat sommige kansengroepen ook profiteerden van de gunstige arbeidsmarktconjunctuur. Zo stelt de VDAB vast dat allochtone werklozen tussen 2005 en 2007 de kloof tussen hun lagere uitstroombkans en die van de niet-allochtone werklozen voor een stuk konden verkleinen (VDAB Onderzoekt nr. 2). Deze conjunctuurbonus gold wellicht niet in even sterke mate voor alle kansengroepen, en het doel van de evenredige arbeidsparticipatie is zeker nog niet bereikt. Duidelijk is alvast dat het in stand houden of zelfs verbeteren van de relatieve positie van de kansengroepen in een periode van stijgende

werkloosheid een extra uitdaging vormt voor het (activerend) arbeidsmarktbeleid.

Last but not least zal het activerend arbeidsmarktbeleid in een periode met toenemende werkloosheid een adequaat antwoord moeten bieden op het toegenomen volume van werklozen die vroeg of laat het activeringsapparaat moeten passeren. Het toepassen van een sluitende aanpak is alleen al op logistiek vlak een veel grotere uitdaging als de totale werkloosheid hoger is. Bovendien laten de huidige ontwikkelingen op economisch vlak, in de financiële sector maar nu ook duidelijk in de reële sfeer, uitschijnen dat de conjuncturele inzinking wel eens een geruime tijd zou kunnen aanhouden. De hoofduitdaging voor het activerend arbeidsmarktbeleid zal hier duidelijk inhouden dat moet vermeden worden dat op zich onschuldige conjuncturele werkloosheid verwordt tot hardnekkige en moeilijk op te lossen structurele werkloosheid. De evolutie van het aantal langdurig werklozen zal hier een belangrijke graadmeter zijn.

De keuze van de redactie om de themarubriek voor dit Over.Werknummer te wijden aan het activerend arbeidsmarktbeleid was dus alleszins goed getimed. We hebben gekozen om een gevarieerd pallet van bijdragen samen te brengen, met inbreng vanuit het beleid en vanuit wetenschappelijke hoek.

Willem De Klerck en Lieven Van Wichelen van het departement werk en sociale economie verzorgden een bijdrage waarin het belang van het Vlaams activeringsbeleid gedurende de laatste jaren cijfermatig wordt weergegeven, en bovendien een en ander in een vergelijkend Europees perspectief wordt geplaatst.

Fons Leroy en Sven De Haeck van de VDAB geven een overzicht van de ontwikkeling van het activeringsbeleid in Vlaanderen gedurende de laatste decennia, bekeken vanuit de kant van het beleid en de VDAB.

Walter Van Trier keert terug naar de intellectuele wortels van de notie activerend arbeidsmarktbeleid, in een bijdrage die op zijn minst aan het denken zet.

Vicky Heylen en Joost Bollens rapporteren een aantal resultaten over de uitstroomkansen uit de

werkloosheid, en gaan na wat dit impliceert voor de timing van de activering, met name gedurende welk moment in een werkloosheidsperiode kan men het best interveniëren?

Naast deze meer algemene bijdragen, zijn vervolgens een aantal bijdragen opgenomen waarin wordt gerapporteerd over evaluatieonderzoek met betrekking tot concrete beleidsmaatregelen.

Peter De Cuyper en Anneleen Peeters brengen verslag uit van een onderzoek naar de outplacementmarkt, waarbij outplacement wordt beschouwd als een activeringsinstrument om te vermijden dat ontslagen (oudere) werknemers systematisch inactief worden.

Naast de ouderen komen ook jongere deelnemers aan het arbeidsmarktgebeuren aan bod. Bart Cockx gaat na in welke mate een kortstondige job voor jongeren zonder werkervaring een springplank kan zijn naar een meer duurzame baan.

Line Vanhemel en Ludo Struyven bekijken hoe jongere werklozen aankijken tegen sancties in de werkloosheidsreglementering.

Stephanie Devisscher en Daphné Valsamis staan stil bij het samenwerkingsakkoord van 2004 tussen de federale regering en de gewesten met betrekking tot de begeleiding en controle van werkzoekenden.

Stephanie Devisscher en Debbie Sanders rapporteren over een evaluatie van de tenderingbenadering bij het organiseren van trajecten voor langdurig werklozen.

Tot slot kan ook nog worden verwezen naar de website van het steunpunt WSE. Binnen het onderzoeksluik activerend arbeidsmarktbeleid worden diverse onderzoeken uitgevoerd die voornamelijk betrekking hebben op het meten van de netto-effectiviteit van activerende maatregelen. In principe zullen na afloop van deze studies de rapporten beschikbaar komen op deze website.

Joost Bollens
HIVA